

NYHETER

Mer voldsbruk blant høyre-ekstremistene

Antallet høyre-ekstremister som overvåkingspolitiet mener er istand til å begå straffbare handlinger, øker. For ti år siden regnet man med at under ti personer innen ekstremistmiljøet hadde såkalt «voldspotensiale» — idag utgjør denne gruppen drøyt 50 personer.

HARALD STANGHELLE

Dette opplyser informerte kilder til Aftenposten. Etter det vi erfarer har overvåkingsjensenten registrert disse personene.

— Jeg ønsker ikke å kommentere konkrete tall. Det er ikke grunn til å tro at de utvikler seg til noen «folkebevegelser», men jeg er redd for de stadig sterkere voldstendensene som vi ser i dette spesielle miljøet. I forhold til tidligere såkalte bølger av høyre-ekstrem vold, tror jeg desverre det er riktig at felte er villig til å begå alvorlige lovbrudd, sier overvåkingsjef Jan Grøndahl til Aftenposten.

Samtidig understreker overvåkingsjefen at han ikke vil overdramatisere situasjonen: — Det er overvåkingsjensestens oppgave å følge med i det som skjer i det høyre-ekstreme miljøet, og vi er de siste som skyver disse problemene under

teppet. Jeg etterlyser likevel en viss balanse i endel av det som skrives og sies om dette. Det finnes en tendens til å gjøre problemet alvorligere og mer omfattende enn det er dekkning for.

«Fjerde bølge»

I de siste månedene er søkelyset igjen blitt rettet mot høyre-ekstreme smågrupper. Det nådde et foreløbig høydepunkt i forbindelse med de rasistiske opptøyene i Sverige forrige helg, der også norske «våpenbødere» deltok.

Mange velger å karakterisere det som nå skjer, som den fjerde bølgen med voldelig høyre-ekstremisme i løpet av femten år. I siste halvdel av 70-årene og frem til Hadeland-drapene i februar 1981 opplevde Norge en rekke voldelige aksjoner. Mest kjent er bombeattentatene mot fire av Oktobers bokutsalg og Petter Kristian Kyviks attentat mot Lmal-toget i

1979. Aktiviteten kulminerte med Hadeland-drapene — da ble mange av de forskjellige smågruppernes virksomhet rullet opp.

Fire år senere er det igjen markert voldsaktivitet. Kjente anti-fascister blir forsøkt rammet, det gjøres hærverk mot den jødiske synagoge, et innvandrerkontor blir forsøkt sprengt, og det mest alvorlige: Attentatet mot Nor Moskeen i Oslo. Da kulminerte bølge nummer to.

Fra 1987 til 1989 ble fokus igjen rettet mot høyre-ekstrem vold. I løpet av disse årene er det registrert 18 større og mindre voldsanlag mot innvandrere og asylmottak.

De siste månedene har man igjen et markert oppsving av denne type aksjoner. I stor grad rettet mot innvandrere, asylsøkere og norske grupper og personer som forsvare «et fargeriki fellesskap».

Også Blitz

— Jeg tror det er riktig å si at mens 70-årenes høyre-ekstremister rettet sitt hat mot AKP og institusjoner og personer knyttet til dem, har innvandrer miljøer og Blitz overtatt den rollen som AKP hadde, sier NU-PI-forskeren Tore Bjergo.

— Men vi ser også at mange av hatobjektene er de samme, slik de har vært

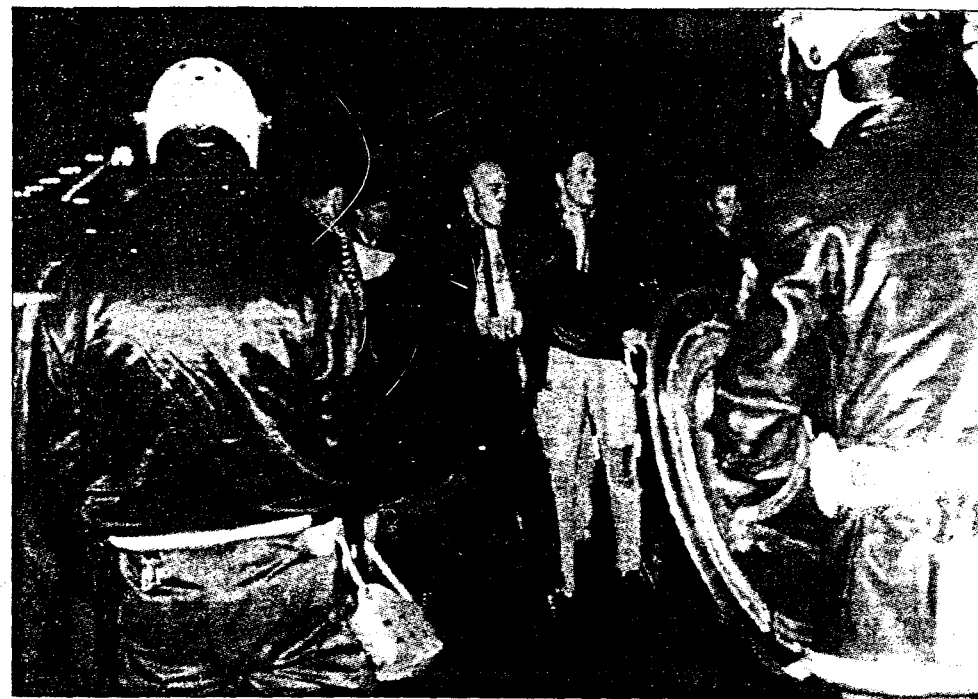
det for høyre-ekstreme bevegelser i årtier, fastslår han samtidig.

Rekuttering

Når det gjelder rekrutteringsgrunnlaget påpeker informerte kilder at også dette er noe forandret. Mens det høyre-ekstreme miljøet på 70-tallet fant rekrutter blant såkalt «silke-ramp» — ungdom med solid borgerlig bakgrunn som var misfornøyd med de etablerte politiske høyregruppene — er det andre miljøer som idag er hovedleverandør av høyre-ekstremister. Idag er et røft rasistisk ungdomsmiljø, svært ofte med halvkriminell bakgrunn, den viktigste rekrutteringskilden.

Overvåkingsjef Grøndahl bekrefter delvis dette bildet: — Idag ser vi at motstand mot det som blir utlagt som norsk innvandringspolitikk, fungerer som et skjold som høyre-ekstremistene dekker seg bak for å legalisere sin virksomhet. Dette skjuler ofte sosial mistilpasning, og et meget forenklet syn på hva som er rettferdig og urettferdig.

Jan Grøndahl kjenner også denne problematikken fra tiden før han ble overvåkingsjef. Som politimester på Hamar lå nemlig Brumunddal innenfor hans ansvarsområde.

Siste helgs opptøyer under en skinhead-demonstrasjon i Stockholm, har ført til at søkelyset igjen blir

rettet mot ekstremistiske miljøer i Norge.

(Foto: EPA)

Tore Bjergo, som nå skriver bok om de høyre-ekstreme miljøene, gir følgende karakteristikker: — Selv om det er forskjeller fra ti år tilbake, ser vi samtidig at noe går igjen: Det er et halvkriminelt miljø med en politisk ferniss, og rekrutteringen foregår i stor grad blant folk med småkriminell bakgrunn. Bjergo påpeker samtidig et annet fenomen: — Flere av de mest aktive har foreldre eller slekt som er landssvikdemte.

Geografisk har det høyre-ekstreme miljøet først og fremst vært et byfenomen, spesielt på Østlandet.

— Oslo-området har tradisjonelt dominert dette miljøet. Det siste året har vi imidlertid sett at denne type aktiviteter har blomstret i Mjøs-distriktene, enkelte steder langs Sørlandskysten og oppover i Rogaland, konstaterer Jan Grøndahl, uten at han vil spekulere i hvorfor det er blitt slik.

Så langt kan både Grøndahl og andre konstatere at miljøene er i vekst, uten at man ser noen grunn til å dramatisere situasjonen. Det betyr ikke at ikke fenomenet tas alvorlig. «De er henrykt over mediafokuseringen, og jo mer utstøtt de blir, jo større er faren for at de reagerer med vold», sier en av kildene med størst innsikt i fenomenet.

Overvåkingsjef Jan Grøndahl velger denne konklusjonen:

— Vi vet at også norske høyre-ekstremister har en voldstradisjon. De utgjør ingen fare for det norske samfunnet, men enkeltaksjoner kan både bli ubehagelige og farlige. Derfor undervurderer ikke vi det som skjer, selv om jeg erlig innrømmer at jeg ikke kjenner meg igjen i det truselbildet som skapes av enkelte aviser. Eller som vi sier på Hedmarken: «Det er viktig å spa opp makka, men det er også viktig å ikke spre den for vidt».